

V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

IV. ÉVFOLYAM, 2014. BÖJTELŐ HAVA

KÉPKOMMENTÁROK (14)

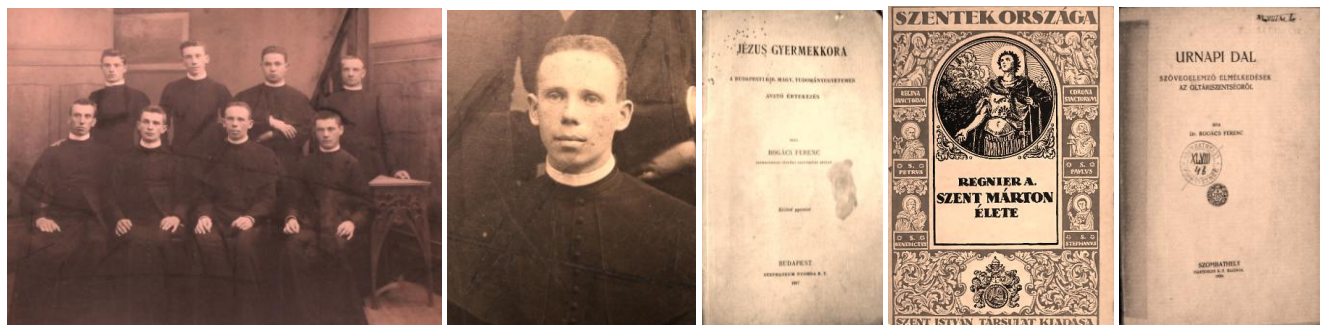
A régi idők nem olyanok voltak, mint a maiak. Ahogy az ének mondja „nem úgy van most, mint volt régen”. Mindennek meg volt az ideje, ideje volt a munkának, ideje volt a pihenésnek, ideje volt a böjtnak, ideje volt a farsangnak, ideje volt az esküvőknek. Mégpedig a farsangi időkben. Vízkereszttől Hamvázószerdáig. Ilyenkor más képe volt a falunak, maguk az emberek is mások voltak, vidámabbak, felszabadultabbak, mint máskor. Szabad volt mulatni, nótázni, lagziból lagziba menni. Szinte egész évre kimulatták maguk az emberek. Az élet legboldogabb pillanati az esküvők voltak. Úgy állt egymás mellett az ifjú férj és feleség, mint király és királyné. („A házasságok az Égben kötöttek”). A női fátylak, koszorúk ennek a királyi, fejedelmi pompának a díszletei. Meg is őrződtek az esküvői nagy, díszes fotográfiákkal. Az állami anyakönyvezés bevezetése előtt, ezek az igenek egy életre szóltak „holtodiglan, holtomiglan, ásó, kapa, nagyharang...” Az esküvők után, szabályos időben jött a gyermekáldás. Ekkor még faluhelyen, így nálunk is, 8-10. Azonban a világi esketés, a válás törvényesítése, megingatta a házasság intézményét, már csak 3-4 gyermek születik egy-egy családban. Ez az első Trianon! Majd jön a nagy háború, és a második, az igazi Trianon. Recseg-ropog minden csonka-Magyarországon. A falu zártságát, életben tartó erejét, még megőrizte az újabb háborúig, aztán fogyásnak indult, „hajdan erős magyar”. A házasságkötések szent ideje is megváltozik, hisz már nem egy földalapú, földből élő korban élünk, a földhöz kötöttség, a földhöz ragaszkodás, a földdel való foglalatosság a múlté. (Képek: A Vasszécsenyi Digitális Képtárházból)

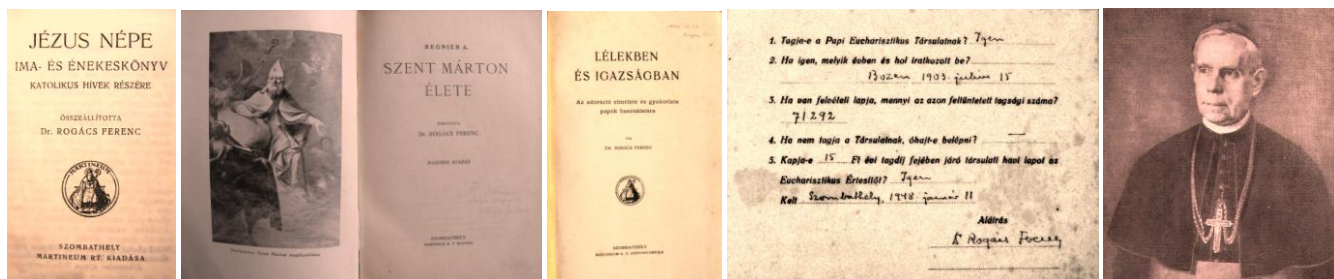
MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI MOZAIKOK (16) ROGÁCS FERENC

Rogács Ferenc volt Lipárt utolsó földbirtokosa. A mondat így nem teljesen igaz, mivel Lipárt és annak faluelődje, Milek földbirtokosa, 1217-től 1945-ig, a Vasvári Társaskáptalan, később Vasvár és Szombathelyi Székeskáptalan volt, összesen 728

éven át, és a káptalan mindenkori prépostja, főprépostja személyesítette meg a káptalan intézményét. (Egyes vélemények szerint ez a birtokviszony 1173-tól datálható, vagyis 772 éves. Mindennek ellenére sem utca, sem tér nem őrzi a településen a káptalan nevét!) Rogács Ferencig közel nyolcvan prépostot, nagyprépostot ismerünk név szerint, ebből a több mint hét évszázadból. 1880. augusztus 29-én született a Vasvármegyei Csendlakon. 1903. június 23-án szentelték pappá. Ezután

Csendlakán, gróf Batthyány Zsigmondnál volt nevelő. 1904. szeptember 5-étől papi szertartó és szentszéki jegyző. 1906-tól a szombathelyi egyházmegye levéltárosa. 1907. szeptember 5-étől a szombathelyi szeminárium lelki igazgatója. Ekkor adják ki első könyvét Jézus gyermekkoráról, amiben összeveti az evangéliumok és az apokrifek kisgyermek Jézusát. (A könyv doktori disszertációja.) Gróf Mikes János püspök mellett püspöki irodaigazgató 1912. augusztus elsejétől (egészen 1917-ig). 1913-ban jelenik meg először Regnier Szent Márton életéről írt könyvének fordítása. 1917-től püspöki kamarás. 1920-ban jelenik meg harmadik könyve, „Úrnapi dal” címmel, elmélkedések az oltáriszentségről. Ettől az évtől alapító elnöke lesz a Katolikus Férfiligának. 1921. június 29-én megválasztják a szombathelyi székesegyház kanonokjának, a Székeskáptalan beruházásaival foglalkozik. Igazgatósági tag az Egyházmegyei Takarékpénztárnál. 1926-tól pappóci perjel. 1928-tól papi prefektus Szombathelyen, pártoló tagja a szombathelyi papnövendékek Szent Ágoston Egyesületének. 1933-ban a Székeskáptalan birtokait veszi számba Kapácsy Jenő miniszteri számvevőszéki tanácsossal és Jászay Jenő királyi közalapítványi tanácsossal. Még ugyanebben az évben lemond a takarékpénztári igazgatói tagságáról. Egyre áthidalhatatlanabb nézeteltérés keletkezik személye, illetve a káptalan és Mikes János püspök között. 1943-ban részt vesz az Eucharisztikus kongresszuson. A „Lélekben és Igazságban” című könyvében erről így emlékezik meg: „Legyen hála az Úrnak, hogy annyi akadály ellenére létrejött magyar földön ez a kongresszus. Hála neki, hogy olyan sokan jöttek el napkeletről és napnyugatról hódolni. Hála a mérhetetlen kegyelmekért, amelyek az előkészület évében harmatoztak, és most a kongresszus ünnepéből sugároznak az országra. Hála az ünnep külső sikeréért, hogy a hajókörménetek is kedvez az idő. Nesztelenül ring a hajó, mint egykor

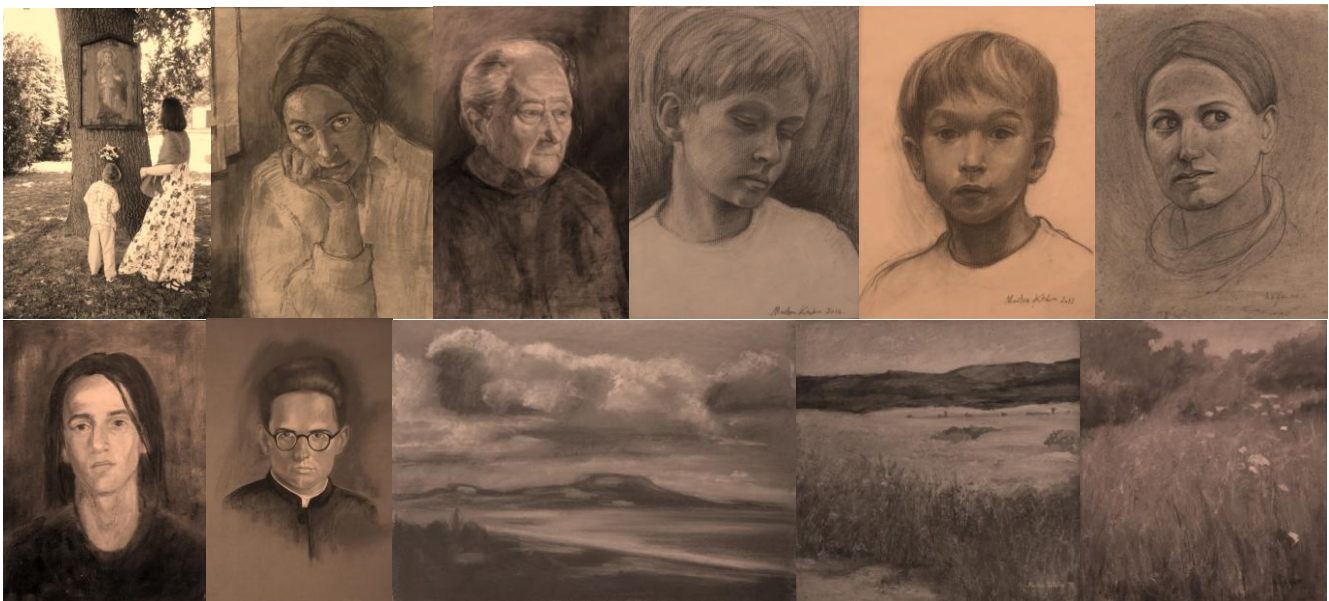
Genezáret taván a kis csónak, amely az üdvözítőt hordozta. Milyen boldogság, hogy én is az apostolok közt lehetek, közel az Úrhoz, aki csendben pihen. A hajót a fenséges béke, az Oltáriszentség szelleme lengi körül” 1943-ban, Wallner János lemondása után a Székeskáptalan nagyprépostjának neveik ki. A székesegyház bombázása után személyes tárgyait a Székeskáptalan lipárti uradalmának kocsisánál, Czetter Istvánnál helyezi el. (Aki saját kertjében ássa el azokat.) 1945 áprilisában az Ideiglenes Nemzeti Kormány a nagybirtokokat megszüntető rendeletének kihirdetése után a Székeskáptalan részére a lipárti uradalom 100 holdját szeretne volna megtartani, azonban fáradozásai nem jártak sikerrel. (Így szakadt meg a több mint hétszáz éves hűbéri kapcsolat a káptalan, és Lipárt falu között.) 1946-ban megjelenik negyedik könyve, ezúttal egy ima-és énekeskönyv, Jézus Népe címmel. 1947. szeptember 7-én, éjjel 12 óraker szentmisét tartott az újjáépített szombathelyi székesegyházban. A másnap tartott Mária kongresszuson ő köszöntötte Mindszenty József hercegprímást (egykori tanítványát) a szeminárium aulájában. 1948. június 29-én, Mindszenty József pécsi segédpüspökké nevezi ki a szombathelyi székesegyházban. Augusztusban megjelenik ötödik, utolsó könyve, Lélekben és Igazságban címmel, az adorációról. 1958. március 2-án, pécsi püspökké nevezik ki, rövid ideig tölti be ezt a posztot, 1961. február 20-án, 80 éves korában hunyt el. (Képek: 1911. június 29-én, Győrben a kispapok közt. A kinagyított arca, Jézus gyermekkora, Szent Márton élete első kiadás. Úrnapi dal, Jézus népe – ima és énekeskönyv, Szent Márton éltének második kiadása, Lélekben és Igazságban. 1948. januári igazolólap, saját kézírásával kitöltve, pécsi püspökként)

VASSZÉCSENX A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN (19) MARTON KATALIN

Marton Katalin, férje Pintér Gábor kerttervező mérnök révén kötődik a faluhoz. 1974-ben Sárváron született, az ottani Tinódi

Lantos Sebestyén Gimnáziumban érettségizett 1992-ben. Rajztanári diplomát a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán szerzett 1998-ban, hittantanár pedig a Győri Hittudományi Főiskola szombathelyi tagozatán 2007-ben. Önálló kiállítása volt Sárváron, Szombathelyen és Rumban. Festészetében két műfajt részesít előnyben, a portrét és a tájképet. Mindkettőben hagyománytisztelőnek számít, munkái erős hangulati-, érzelmi megközelítésűek, ez ad egyéni, lírai karaktert műveinek.

Szereti a dekoratív képmegoldásokat, de ez soha nem jelent nála felületességet, inkább képi koncentrációt. Portréiban a lélekábrázolás mesterének számít. Tájképei a hazai természetelvű törekvések méltó folytatói, a vasi tájképfestészet egyik jelentős folytatójának számít. (Képek: Marton Katalin a lipárti Mária képnél, Őnarcképe. Dédnagymama portréja, Máté portréja, Rafael portréja, Helga portréja, Testvér-portré, Brenner János portréja, Balatoni táj, Dunántúli táj, Vadvirágos rét.)

RÉGI SZÍNJÁTSZÁSOK (1)

Az első színdarabot, amiről ismereteink vannak, 1908 februárjában, a helyi Katolikus Ifjúsági Szövetség által rendezett bálon adták elő Szécsenyben, Pungor Ferenc (1863-1915) tanító irányításával. Mai ismereteink szerint Ő honosította meg a színjátszást a településen. (A bálók megrendezéséhez a Katolikus Ifjúsági Szövetségnek, a Szent László Egyesületnek, a

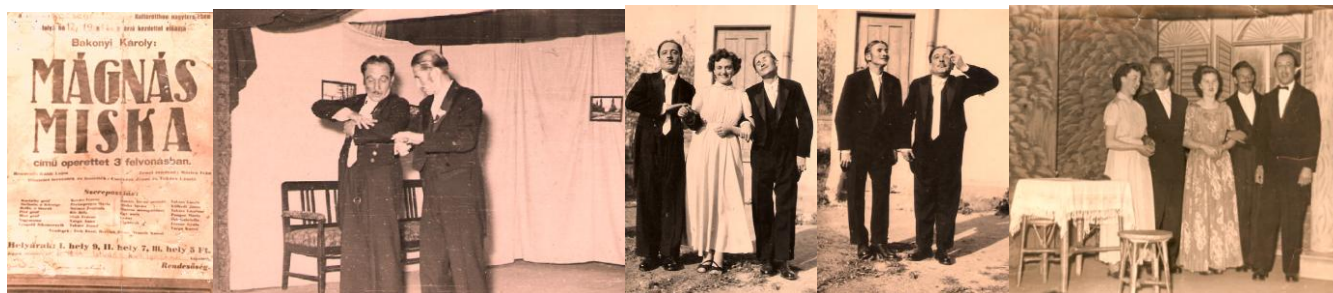

Katolikus Népszövetségnek, vagy az Önkéntes Tűzoltó Egyesületnek előtte engedélyt kellett kérni a járási szolgabíró hivatalától.) A színjátszás kapcsán feltétlenül meg kell említeni Szabó Lőrinc (1968-1925) plébános nevét, aki megalapította a fenti egyesületeket. (Előtte nem tudunk egyesületi életről.) Ezek az egyesületek szervezték tehát a bálakat, a színdarabokat és az ő tagjaik játszották azokat el. A falu lámpásai, a kántortanítók (Szerdahelyi Ferenc, Doroszlay János, Süle József, Bertók István, Marton Vince, Bíró István és Sütő Károly) pedig a rendezők voltak. (A kántortanító hétfőtől szombatig a gyerekek okításával foglalkozott az iskolában, vasárnap pedig kántorizált a templomban. A téli estéken pedig betanította a darabokat a falu ifjúságának.) A repertoár a népszínműtől a vásári komédián keresztül a vallásos darabokig terjedt. 1919. február 22-és 23-

án, az I. Világháborúból visszatérő szécsényi fiatalok az Uza György színdarabot előadták elő, Süle József rendezésében. (A háború alatt nem nagyon működtek az egyesületek, utána viszont újjáalakultak, felfrissültek.) 1925. december 26-án és 27-én két színdarabot is előadtak, Petróczi József négy felvonásos darabját, A pásztor megtérését, és Asteroidnak a Karácsony az égből színművét. (Ezek a darabok legtöbbszörre ma már fellelhetetlenek.) Kis József plébános idején újabb egyesületek alakultak, illetve átalakultak a régié, voltak, amik meg is szűntek. 1933-ban lendületet adott a színjátszásnak az elkészült új

Népház, addig ugyanis a vendégladókban, jó idő esetén azok kocsiszíneiben adták elő a darabokat Szécsényben is és Lipárton is. Augusztus 23-án „Kacagó Estet” rendeztek a Népházban, Sarlay Huszár Mihály címzetes apát, országgyűlési képviselő volt az est fővédnöke. Azt est után szerenádót tartottak az ó kastélyban. (Ez a rendezvény feltehetően nem helyi színdarab volt.) 1934 augusztusában a Községi Leventék egy szatirikus darabot adtak elő „A pap vizsgázik” címmel. A darabban szereplő zsidó figura kikarikírozása miatt Vermes László és Deutsch József nemtetszését fejezte ki a rendezőknek. 1936 nyarán fővárosi fiatal színészek adtak előadást 200 pengőért a Népházban, ami nyári munkák dandárja miatt érdektelenségbe fulladt. „Ilyen rossz közönségünk még nem volt. Ennyire maradi emberekre még nem akadtunk. Lakást is alig kaptunk. Az emberek fásultak, közömbösek” – vélekedtek a művészek. 1942. január 6-án, a helyi KALOT szervezésében a

„Klárka” című színdarabot adták elő a Népházban. A háború, majd a front közeledtével nem található már adatok a helyi színjátszásra. A háború után, amikor betiltják az egyházi szerveződésű egyesületeket, a falusi színjátszás alól húzták ki a talajt. Az iskola majd a kultúrház vette át fokozatosan a színjátszás terepét, de ez a következő rész tartalma. (Képek: A Vasszécsényi Digitális Archívumból, első három kép szécsényi csoportképek, második három kép Lipárti csoportképek. Majd végig szécsényi csoportképek, a Mágnes Miska plakátja, szécsényi színpadi jelenetek, csoportképek.)

SZERKESZTŐI KÖZLEMÉNY

A Múltidéző a kezdetektől egy használt, régi számítógépen készült, a gép is őrizte a számítástechnika múltját. Az utóbbi hónapokban viszont el kezdett betegeskedni, végül meghalt az alaplapja. Vele együtt a szintén műemlék monitor is betegápolásra szorult. A Múltidéző utóbbi néhány száma, így „idegen” gépen készült, az elmélyült, alapos munkára így nem adódott lehetőség. Emiatt az utóbbi számokba kisebb nagyobb hibák csúsztak be, amit a hűséges olvasók szolidan jeleztek is. Amit természetesen a Múltidéző köszönettel vett. Azonban az idei, januári szám egy oroszlánhibával ment ki az éterbe, amiért is most a szerkesztő szót kér, hogy „magyarázza a bizonyítványt”. Negyedik éve nyithatják ki a számítógépükön az olvasók a lapot. (Vannak, akik kinyomtatják, és így adják tovább.) A Múltidézőt az indulása óta, soha egy forinttal nem támogatta a helyi önkormányzat, sem annak egyetlen képviselője. Így az anyaggyűjtés, a szükséges fázismunkák, a lapelőállítás technikai feltételeinek biztosítása, mind a szerkesztő feladata maradt, amit amolyan „önkéntes” munkaként a vállára vett, benső indíttatásból, nem külső kényszer hatása alatt. Hisz egy emberközösségnek csak akkor van jövője, ha (feltárt) múltja is van, gyökérzet nélkül nincs koronája a fának. Mivel tehát a Múltidéző egy nonprofit vállalkozás, az előregedő technikák miatt keletkezett bosszantó hibákért ezúton is elnézést kér a szerkesztő. A szerkesztő gép új alaplapot kapott, a monitor azonban még mindig színhibás, tehát, majd ha lehetőség lesz rá, leselejtezésre kerül. Emiatt ezen túl is idegen géphez kell még folyamodni, tehát ha lesznek még hibák a következő számokban, azt ennek tudják be az olvasók.

A következő szám tartalmából: Képkommentárok (15), Művelődéstörténeti mozaikok (17) Tóth József, Régi színjátszások (2), Az emlékkönyvek világa, Az egykori szécsényi vásárokról (3)